

IUSTITIA

NA DOBRY POCZĄTEK

Rok 2025

Koniec 2025 r. w naturalny sposób łączy się z podsumowaniem roku.

Metafora przywracania praworządności odwołująca się do odbudowania domu przemawia do wyobraźni. Najpierw fundament, ściany, dach, a dopiero potem paprotki w oknach i firanki. No i ważne, by zdążyć przed zimą. Przed złymi czasami.

Powstaje pytanie, czy w ogóle są dobre czasy dla praworządności, dla szacunku do prawa, wolności obywatelskich. To trudne pytanie, ale jeśli odpowiedź jest negatywna, tym bardziej powinna nas zachęcać do dynamicznej pracy nad praworządnością w Polsce, Europie i na świecie. Polska nie jest samotną wyspą. Jako sędziowie w Polsce stoimy przed wielkimi wyzwaniem. „Iustitia”, której przewodzi nowy prezes *Bartłomiej Przymusiński*, będzie musiała udźwignąć wyzwania teraźniejszości. Ma w tym ogromne doświadczenie.

Waldemar Żurek, były członek „Iustitii”, został Ministrem Sprawiedliwości i położył na szali cały swój dorobek sędziowski, by zwalczyć o rządy prawa. Sytuacja nie jest łatwa. Musi się spieszyć, nadrabiać stracony czas, a wtedy łatwo o błędy. Nie ma jednak wyjścia, a „Iustitia” powinna być kompasem wyznaczającym kurs zmian. Trzeba podejmować decyzje w trudnych czasach, tu i teraz, mimo że o systemowe zmiany ustawowe może być trudno z uwagi na deklaracje Prezydenta. To utrudnia działania, ale ich nie uniemożliwia. Owszem, trudno liczyć na podpisanie przyjętej wreszcie przez rząd ustawy praworządnościowej regulującej skutki uchwał neo-KRS. Nie zmienia to jednak faktu, że przed sędziami i innymi organami władzy publicznej pozostaje zadanie przywrócenia rządów prawa, zagwarantowania każdemu prawa do sądu ustanowionego zgodnie z prawem. Nikt przecież nie uchyli art. 45 Konstytucji RP, art. 6 EKPCZ, czy art. 47 KPP. Brak ustawy oznacza konieczność sięgania po dostępne narzędzia procesowo-ustrojowe. Nie rozwiążą one systemowo problemu, a jedynie będą doraźnym sposobem wykorzystywanym w poszczególnych procesach. Trudno, nie ma innego wyjścia. Orzeczenia TSUE, ETPCZ, SN są zarówno wyzwaniem, jak i drogowskazem.

Drugi problem to KRS. Oba projekty ustaw – praworządnościowy, jak i dotyczący KRS – są procedowane równolegle. Nowy projekt ustawy zmieniającej ustawę o KRS eliminuje wszelkie zastrzeżenia, które do ustawy miał poprzedni prezydent *Andrzej Duda*. Oczywiście nie gwarantuje to podpisania ustawy przez obecnego Prezydenta. Gdyby ustawa weszła w życie, to po raz pierwszy wybory do KRS będą miały charakter powszechny. Każdy sędzia będzie miał wpływ na wybór 15 sędziów do KRS. W przeciwnym razie staniemy przed dylematem brania udziału w wyborach opartych na aktualnie obowiązującej ustawie. Tej, która była krytykowana przez nas, bo na jej podstawie to politycy wybierali sędziów do KRS, a na dodatek skład sędziowski KRS był niezgodny z Konstytucją RP, gdyż nie było reprezentacji wszystkich rodzajów sądów. Na nadzwyczajnym zebraniu delegatów „Iustitii” sprawa zostanie rozstrzygnięta w ramach Stowarzyszenia. W moim przekonaniu, obecna ustawa i działania Sejmu powinny uwzględnić nakazy wynikające z Konstytucji i poszanowania samorządu sędziowskiego. Inaczej mówiąc, to sędziowie powinni wybrać sędziów do KRS, a Sejm jedynie deklaratorywnie uszanować sędziowski wybór. To byłaby fundamentalna zmiana po dwóch poprzednich wyborach. Czy to zapewni konstytucyjność takiej KRS? Nie mogę tego z pełnym przekonaniem stwierdzić. Na pewno do niej zbliży w ramach obecnej regulacji ustawowej. Ostatecznie decyzje powinien podjąć prawidłowo ukształtowany TK (zob. niedawny wyrok TSUE)¹.

Najbliższe cele w zakresie dotyczącym regulacji ustawowych, to przywrócenie samorządu sędziowskiego, ucywilizowanie postępowań dyscyplinarnych i zasad delegacji sędziowskich.

Co do samorządu sprawa jest jasna: zlikwidowano szereg form działania samorządu i potrzeba jest ich reaktywacja w lepszym wydaniu. Nawet jednak przy obecnym kształcie można zrobić dużo więcej i pokazać, że nam na samorządzie zależy. Duża w tym rola i zobowiązanie prezesów sądów powołanych przecież przy udziale samorządu sędziowskiego. Wybory do KRS mogą być do tego dobrą okazją.

W zakresie postępowań dyscyplinarnych mamy stan permanentnego uwiązania. Można by powiedzieć, że nie mamy postępowań dyscyplinarnych, bo nadal działa Izba Odpowiedzialności Zawodowej, która nie może legalnie orzekać w dwóch instancjach. Zawsze bowiem skład w IOZ będzie obsadzony przynajmniej przez jednego neo-sędziego. Tymczasem, co zostało ostatnio mocno podkreślone przez TSUE w orzeczeniu z 4.9.2025 r. (C-225/22), takie „orzeczenie” nie

¹ TSUE w wyroku z 18.12.2025 r. w sprawie C-448/23 (*Komisja Europejska przeciwko Polsce*), stwierdził, że w odniesieniu do działalności orzeczniczej, składu oraz wyboru prezesa Trybunału Konstytucyjnego Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej z uwagi na to, że Trybunał Konstytucyjny nie spełnia wymogów sądu niezależnego, bezstronnego i ustanowionego na mocy ustawy.

jest orzeczeniem². Państwo polskie musi znaleźć wreszcie odpowiedź na tę schizofreniczną sytuację.

Trzecis kwestia to delegacje sędziów. Decyzje Ministerstwa Sprawiedliwości w tym przedmiocie muszą podlegać kontroli sądowej. Błędem było to, że wcześniej nie przyjęto takiego rozwiązania, mimo że wynikało ono wprost z orzeczenia TSUE³.

Trzeba wreszcie podjąć korki systemowo zmieniające polskie sądownictwo, by je uzdrowić i usprawnić. Temu powinno służyć wprowadzenie jednolitego statusu sędziego (został powołany zespół w ramach Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury) oraz obiektywne i efektywne zarządzanie wymiarem sprawiedliwości (zob. 20 postulatów „Iustitii”). Obecne zarządzanie raczej przypomina system nakazowo-rozdzielczy, niż nowoczesny system obiektywny i reagujący w czasie rzeczywistym na zmiany, które dotyczą wpływu spraw do sądów, przy uwzględnieniu ich trudności, etatów sędziowskich i pozostałej kadry w sądach. To musi się łączyć z dynamicznymi zmianami co do informatyzacji sądów. Już czas na czyny.

Walka o standardy, o ich realizację, będzie toczyła się w całej Europie. Kryzys dotyka też innych państw. Piszemy o tym na łamach Kwartalnika. „Iustitia” od lat jest aktywna w europejskich i światowych stowarzyszeniach sędziowskich. Potwierdzeniem tego jest wybór *Doroty Zabłudowskiej* na wiceprzewodniczącą Światowego Stowarzyszenia Sędziów (IAJ) i Europejskiego Stowarzyszenia Sędziów (EAJ), co jest wielkim sukcesem. To też wybór naszego kolegi *Łukasza Mrozka* na wiceszefa MEDEL (Magistrats Européens pour la Démocratie et les Libertés). To coraz aktywniejsza współpraca w ramach CEELI Institute i innych grup międzynarodowych. Tylko razem możemy walczyć o uniwersalne wartości, wspierać się w trudnych czasach i budować przyszłość w oparciu o własne doświadczenia.

Wszystko jest w naszych rękach. Czas znowu zakasać rękawy, bo przed nami kolejna „ostatnia prosta”.

Na stanowisku redaktora naczelnego zastąpi mnie znakomity sędzia *Jarosław Łuczaj* z nowym kolegium redakcyjnym. To dobra okazja, by podziękować serdecznie dotychczasowo-

wemu kolegium, a szczególnie *Tomkowi Zawiślakowi*, który w ostatnich latach w ogromnej mierze brał na siebie trud pracy nad Kwartalnikiem. Pracowaliśmy razem od pierwszego numeru, od 2010 r. Już czas na zmiany.

Dziękuję wszystkim wspierającym naszą „Kwartę”, dziękuję naszym Czytelnikom.

Prof. UŚ dr hab. *Krystian Markiewicz*
Prezes Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”

² TSUE wskazał, że art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w zw. z art. 47 Karty oraz zasadę pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego oraz orzecznictwu sądu konstytucyjnego tego państwa, z których wynika, że sąd krajowy jest zobowiązany do zastosowania się do orzeczenia wydanego przez skład orzekający sądu wyższej instancji, w przypadku gdy na podstawie orzeczenia Trybunału ten sąd krajowy ustali, że co najmniej jeden z sędziów zasiadających w tym składzie orzekającym nie spełnia wymogów dotyczących niezawisłości, bezstronności i uprzedniego ustanowienia na mocy ustawy w rozumieniu tego postanowienia, oraz że ponadto na mocy prawa krajowego nie może on dokonywać badania prawidłowości ukształtowania tego składu orzekającego na podstawie tych samych okoliczności, które zostały uwzględnione w tym orzeczeniu Trybunału.

W sytuacji, gdy na podstawie orzeczenia Trybunału ustalono, że organ sądowy ostatniej instancji nie spełnia wymogów dotyczących niezawisłości, bezstronności i uprzedniego ustanowienia na mocy ustawy w rozumieniu tego postanowienia, wydane przez taki organ orzeczenie, na mocy którego dana sprawa zostaje przekazana sądowi niższej instancji do ponownego rozpoznania, należy uznać za niebyłe, gdy taka konsekwencja jest z punktu widzenia danej sytuacji procesowej nieodzowna dla zagwarantowania pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej.

Warto podkreślić, że już wcześniej TSUE orzekł podobnie, ale do tej pory nie została podjęta uchwała wykonująca wyrok z 6.10.2021 r. w sprawie C-487/19, z pytania prejudycjalnego przedstawionego postanowieniem SN(7) z 21.5.2019 r., III CZP 25/19 (OSNC 2019, Nr 10, poz. 99, obecna sygnatura III CZP 1/22).

³ Na potrzebę wprowadzenia takiej regulacji wskazuje wyrok TSUE z 16.11.2021 r., w sprawach połączonych od C-748/19 do C-754/19, w którego uzasadnieniu (pkt 83) wskazano, że: „(...) ponieważ odwołanie sędziego z delegowania bez jego zgody może spowodować dla niego skutki analogiczne do tych, z którymi wiążą się kary dyscyplinarne, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE wymaga, aby system regulujący zastosowanie takiego środka był obwarowany wszelkimi gwarancjami koniecznymi do uniknięcia ryzyka wykorzystania takiego systemu do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych, co zakłada w szczególności, że wspomniany środek powinien podlegać zaskarżeniu na drodze sądowej zgodnie z procedurą w pełni gwarantującą prawa zapisane w art. 47 i 48 karty praw podstawowych”.

REKLAMA

Postępowanie sądowe o podział majątku wspólnego – problemy praktyczne

14 kwietnia 2026 r. ■ Prelegent: Grzegorz Karaś

beckakademia

SZKOLENIE ONLINE

ZAPISY I SZCZEGÓŁY:

akademia.beck.pl
tel.: 81 / 46 13 305